

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2008

Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

Havlíčková náměstí. Objekt byl zahlouben cca 0,70 m pod úroveň okolního terénu a jeho šířka se pod hranicí ornice pohybovala okolo 0,75 m. Z výplně objektu se nepodařilo získat žádný datovatelný materiál, a proto i jeho případná funkce není jasná. Mohlo se snad jednat o drobný příkop, tvořící hranici záhumenní části parcel dvou usedlostí jedovnického náměstí (Kolařík 2007).

Václav Kolařík

Literatura

Doležel, J., Pích, J. 2000: Jedovnice (okr. Blansko). Polní tratě „Loučky“, „Na rybníkách“ a „Za poštou“, *Přehled výzkumů* 41 (1999), 159–161.

Kolařík, V. 2007: Jedovnice, RD. Terénní dokumentace z akce 38/2007 uložená v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.

Resumé

Jedovnice (Bez. Blansko), Zahradní Str., Mittelalter (?). Siedlung (?). Rettungsgrabung.

JEMNICE (OKR. TŘEBÍČ)

Kostel sv. Víta. Středověk, novověk. Klášter. Záchranný výzkum.

V souvislosti s pracemi doprovázejícími rekonstrukci a vyklízení sklepních prostor, situovaných severně presbytáře kostela sv. Víta v Jemnici, uskutečnila společnost Archaia Brno, o. p. s., záchranný archeologický výzkum a dílčí dokumentaci stavebních konstrukcí (Merta 2007).

Záchranný archeologický výzkum, probíhající v poslední čtvrtině roku 2007, se soustředil na dohled při zemních pracích, doprovázejících rekonstrukční a vyklízecí práce v prostorách jmenovaných sklepů. Sklepní prostory byly průběžně fotograficky, písemně a kresebně dokumentovány. Zaměření stávající situace, kostela i sklepních prostor poskytla laskavě Stavební hut' Slavonice.

Kostel sv. Víta v Jemnici byl doposud předmětem dvou stavebněhistorických průzkumů (Eliáš 1989; Ambroz 2005). V roce 1993 se uskutečnil archeologický výzkum v interiéru kostela, který měl ověřit, zda stavbě kostela sv. Víta nepředcházela starší sakrální objekt (Holub, Merta v tisku). V závěru roku 2005 proběhl při kostele sv. Víta v Jemnici záchranný archeologický výzkum doprovázející budování dešťové kanalizace (Holub, Merta 2006a). Další výzkum navazoval na práce spojené s odvlhčením zdiva kostela v létě 2006 (Holub, Merta 2006b).

Kostel sv. Víta býval kostelem františkánského kláštera. Na žádost bratří z Lichtenburka, pánů města Jemnice, a s vědomím jemnického faráře Jana z Račic souhlasil olomoucký biskup Bohuš ze Zvole dne 24. září 1455 s předáním kaple sv. Víta na pahorku poblíž Jemnice budoucímu františkánskému klášteru. V říjnu roku 1455 převzal kapli oficiálně provinční vikář spolu s pozemky, které klášteru věnovali páni z Lichtenburka a znojemský měšťan Petr z Jemnice, jakožto fundátoři kláštera. Další dějiny kláštera dokládají především jeho nelehkou existenci.

Papež Kliment X. udělil dne 29. května 1671 plnomocné odpustky všem, kteří by navštívili bývalý klášterní kostel. Po provinční kongregaci v Bechyni roku 1673 se františkáni kláštera opět ujali. Roku 1675 rozhodl provinciál Bernard Sanning o zrušení kláštera. Františkáni klášter opustili 17. září 1676. V kostele sv. Víta se konaly bohoslužby až do jeho zrušení roku 1785. Kostel koupila v dražbě hraběnka Daunová, která ho v roce 1790 darovala městu Jemnici. Přílehlé budovy konventu byly po roce 1676 zbořeny (Foltýn a kol. 2005, 235 n).

Vlastní dokumentované situace přinesly následující zjištění. Vstupní portál schodiště byl vystavěn až jako solitérní řešení vstupu do sklepů v době, kdy již byly sneseny klášterní budovy. Na tomto místě je však třeba položit otázku, zda byly sklepy vůbec někdy do nadzemních staveb kláštera začleněny. Schodiště, směřující pod poměrně ostrým úhlem do sklepů, bylo opatřeno dvojicí pravoúhlých odkládacích nik. Obě po pravé ruce, jedna za vstupem na schodiště, druhá pak před vstupem do sklepů. Stěny rampy schodiště byly vyzděny z kamene, valená klenba z cihel. Vstup do sklepa byl řešen z kamenů vyzděným portálem, překlenutým segmentem s dosud patrným odskokem pro dřevěné zárubně. Vlastní sklep obdélného půdorysu o rozměrech 3,4 × 7,4 m je vystavěn z kamenného zdiva. Zaklenut je valenou kamennou klenbou do prkenného bednění. Otisky bednění klenby jsou místy doposud dobře patrné. Původní podlaha se dochovala jen v útržcích při stěnách místnosti. Tvořily ji na hlínu kladené kamenné plotny. Z jižního čela sklepa byla zřejmě v nedlouhém časovém odstupu vybudována k JJZ směřující chodba (místnost 03 a 06), dosahující délky více než 8 m o světlé šířce 1,4 m. Ve skalním podloží vylámaná chodba byla následně vyzděna; stěny z kamene a valená klenba z cihel. Obdobně byla řešena i dvojice krátkých křídel chodeb (místnosti 04 a 05) při jižním konci této prostory. Jak dlouhá chodba, tak obě její krátká křídla ústí v prostorách do skály vylámaných kaveren. Chodba 04 ústí do prostory 07, ze které vybíhá dvojice štol. Jedna směřuje takřka k severu, druhá k západu. Z kaverny 08, navazující na chodbu 06, vybíhá štola k jihovýchodu a konečně z kaverny 09 při chodbě 05 je vylámaná štola směřující k severu. Prostory kaveren jsou od příslušných úseků chodeb odděleny nasucho kladenými kamennými zídkami, které oddělují zával/zásyp ve zmíněných kavernách od vlastních chodeb. Jedná se zřejmě o provizorní úpravu, která nastala někdy v závěru existence kláštera (?). Můžeme uvažovat reálně o tom, že sklep měl mít větší rozsah. Tento záměr se však nepodařilo realizovat. Někdy v závěru 19. století byl sklep opuštěn zcela a částečně zasypán. Kámen vytěžený při budování sklepních prostor byl zřejmě primárně využit ke stavbě klášterních budov.

Výzkum doplňuje doposud uskutečněné archeologické výzkumy a stavebněhistorické průzkumy. Doplňuje tak mozaiku stavebních dějin kostela, respektive kláštera a jeho hospodářského zázemí.

Petr Holub, David Merta

Literatura

- Ambroz, M. 2005:** Jemnice, kostel sv. Víta – Stavebněhistorický průzkum, nepubl. rkp.
- Eliáš, J. O. 1989:** Jemnice, kostel sv. Víta – Stavebněhistorický průzkum. SÚRPMO, nepubl. rkp.
- Foltýn, D. a kol. 2005:** Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha, 205–208.
- Holub, P., Merta, D. 2006a:** Odvodnění kostela sv. Víta v Jemnici. Nálezová zpráva č. 19/06 v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Holub, P., Merta, D. 2006b:** Sanace vlhkého zdiva kostela sv. Víta v Jemnici. Nálezová zpráva č. 71/2006 v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Holub, P., Merta, D. v tisku:** Bývalý františkánský klášter u kostela sv. Víta v Jemnici.
- Merta, D. 2007:** Jemnice, kostel sv. Víta, sanace sklepních prostor. Nálezová zpráva č. 65/07 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o. p. s.
- Samek, B. 1999:** Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. svazek J/N. Praha, 45–53.

Resumé

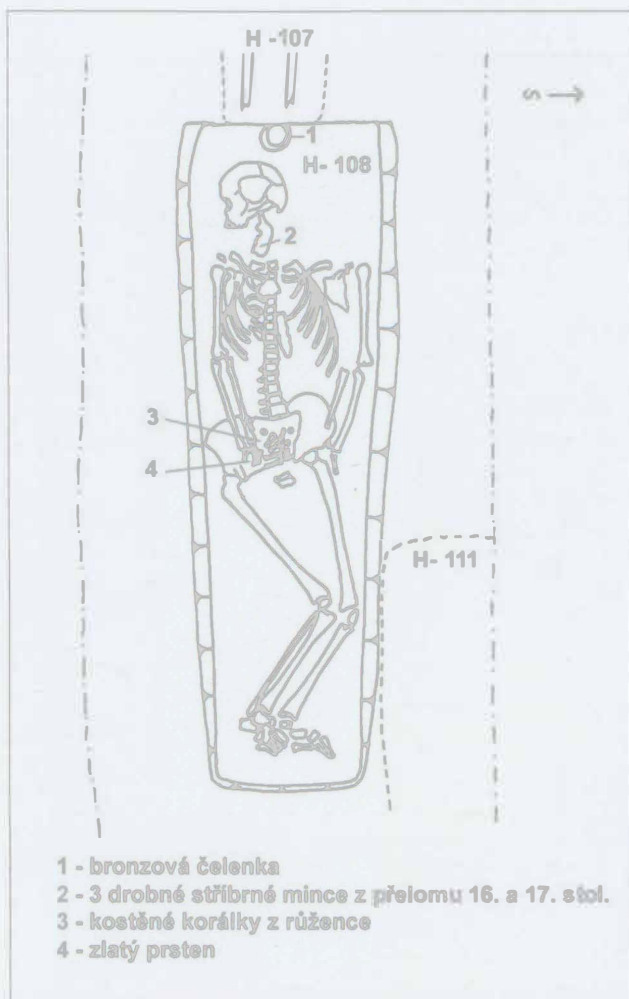
Jemnice (Bez. Třebíč), Kirche des Hl. Veit. Mittelalter, Neuzeit. Kloster. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (OKR. JIHLAVA)

Kostel sv. Jakuba Většího. Vrcholný středověk až novověk. Kostelní hřbitov. Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum na stavbě „odvedení dešťových z kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě“ byl rozdělen do tří fází: 1. v roce 2005 byly sledovány výkopy pro kanalizaci ve vozovkách v Joštově ulici a na Jakubském náměstí, 2. v roce 2006 byly prováděny výkopy v těsné blízkosti kostela v místech zrušeného hřbitova a 3. v roce 2007 byly vyhodnocovány terénní situace a nálezy (obr. 59).

V Joštově ulici se pod stávajícím povrchem vozovky nacházely zbytky středověkých pochůzných terénů a dlažby, skládané z volných kamenů. Středověké vrstvy byly silně porušeny pozdějšími zásahy do terénu při pokládání inženýrských sítí převážně během 20. století. Zajímavým nálezem byl odkryv dělové kamenné koule o průměru cca 13 cm, použité pravděpodobně během některé války v 16. či 17. století. Novodobé dláždění povrchu komunikace pokračovalo i na Jakubském náměstí v prostoru mezi presbytářem kostela a dnešní budovou charity, pravděpodobně lokace středověké školy. Přibližně na hranici mezi Joštovou ulicí a Jakubským náměstím, západně od stojícího domu Charity, byla na profilech dokumentována kamenná zeď, spojovaná vápennou maltou, jejíž stáří se nepodařilo určit. S největší pravděpodobností představuje pozůstatek po hrazení někdejšího hřbitova nebo stěnu dnes neexistujícího objektu, orientovaného do Joštovy ulice. Dále po nezpevněné komunikaci směrem k presbytáři byla na profilech patrná mocná „hrobová vrstva“, tvořená jílovitou hlínou a navětralým rulo-

Obr. 58: Jihlava. Neporušený hrob č. 108 z doby po roce 1625. Abb. 58: Jihlava. Intakte Grab Nr. 108 aus der Zeit um 1625.

vým podloží s četnými nálezy lidských skeletů. Vrstva vznikala postupně rozšiřováním hřbitova od středověku do 18. století.

U nároží jižní věže kostela na Jakubském náměstí se podařilo pod „hrobovou vrstvou“ objevit nad podloží nejstarší kulturní horizont, datovatelný na základě keramických nálezů do 13.–14. století. Obdobný kontext byl zachycen i ve výkopu podél jižní stěny kostela těsně nad podloží, v hloubce 1 až 1,5 m pod stávajícím povrchem parku. Jedná se o tři do zvětralého podloží zahloubené objekty s plochými dny a pozvolna skloněnými stěnami. Vzhledem k pravidelným rozměrům výkopů a kamenným destruktivním rozptýleným ve výplních se domníváme, že šlo o spodní partie mírně zahloubených suterénů domů nebo hospodářských stavení. Z jejich zbytků se zachovaly jen volně rozptýlené středně velké kameny, mazanice a velké množství uhlíků a spáleného dřeva, které svědčí o zániku objektů požárem. Charakter výzkumu nedovolil zjistit všechny rozměry objektů, zdá se ovšem, že se podařilo zachytit kratší – příčnou stěnu tří stavení, jejíž délka se pohybuje kolem 8 m v průměru. Délka stěny nápadně koresponduje s obvyklou šířkou parcel jihlavských domů (cca 10 m). Je proto možné, že v těchto místech stála řada dřevohliněných domů, které byly orientovány